

— De heldendood der elf — Pruisische officieren te Wesel.

□ □ □

Het is een droeve tocht, dien wij moeten maken: van Berlijn over Stralsund naar Wesel, om getuigen te zijn van den heldendood van elf dappere officieren, die stierven voor vrijheid en recht.

Het was in den namiddag van den 28sten April 1809, dat de Pruisische huzarenmajoor Ferdinand von Schill zijn regiment buiten de poorten van Berlijn liet manoeuvreeren.

Het was niets bijzonders; het gebeurde elken dag.

Doch dezen keer strekte hij den marsch verder uit dan gewoonlijk; en op anderhalf uur afstands van de hoofdstad gekomen, liet hij de eskadrons halt houden, om in een vlamme toepraak zijn manschappen uit te noodigen, met hem het zwaard te trekken voor de vrijheid van het Duitsche volk.

Deze daad teekende den geest van den aanvoerder. Het was een ongehoorde, vermete daad, want Pruisen was onzijdig gebleven in den oorlog, die zoo pas tusschen Frankrijk en Oostenrijk was ontbrand, en Schill moest het begrijpen, dat zijn koning, die voor Napoleon beefde, hem zou verloochenen.

Bovendien zou Napoleons reuzenmacht hem verpletteren, indien Oostenrijk ongelukkig was in den oorlog, en het Duitsche volk niet opsprong uit zijn smaad en ellende, om hem te beschermen.

Schill durfde veel. Hij had het reeds drie jaren geleden getoond, toen hij voor dood bleef liggen op het bloedige slagveld van Auerstadt, waar hij wel niet de zege maar toch de eer van Pruisen had gered.

Als door een wonder hersteld, plaatste hij zich aan het hoofd van duizend ruiters, voerde op meesterlijke wijze den guerilla-oorlog in den rug der Fransche legers, nam den Franschen maarschalk Victor gevangen, en kaapte Napoleon twee van diens mooiste rijpaarden weg.

De keizer, wien dit verlies smartte, schreef hem toen een brief met den aanhef: „Aan den heer Schill, rooverhoofdman,” waarop Schill antwoord zond, dat in snijdende ironie met den aanhef begon: „Aan mijnheer mijn broeder.”

Toen het land overstroemd werd door het Fransche krijgsvolk, wendde hij zich met zijn wakkere krijgsmacht naar de vesting Kolberg, waar de voortreffelijke Pruisische generaal Gneisenau kommandeerde. Hij was van harte welkom, want de Franschen waren in aantocht; en bij deze verdediging toonde Schill opnieuw, welk een heldengeest hem bezield. Kolberg weerstond het ontzettendste bombardement en de verschrikkelijkste ontberingen; en onoverwonnen wapperde de zwart-witte vlag van Pruisen boven de muren, toen de vrede aan dit voor altoos gedenkwaardig beleg een einde maakte.

Kolberg was slechts een zonnestraal in het rampspoedige jaar 1806; Pruisen werd onder den ijzeren voet van Napoleon vertreden, terwijl de geweldenaar opklom naar de berg-hoogte van zijn schitterend geluk.

Doch Oostenrijk, welks wonden, bij Ulm en Austerlitz gehaald, begonnen te genezen, richtte zich nog eenmaal op, om zich met den onoverwinnelijke te meten, en aarts-hertog Karel, de opperbevelhebber van het Oostenrijksche leger, riep de Duitsche volken te wapen.

Aan dezen roep gaf Schill gevolg; hij wilde het wagen; en de bruggen achter zich afbrekende, kon slechts de overwinning of de dood zijn toekomst zijn.

„Liever een einde met verschrikking,” riep hij, „dan een verschrikking zonder einde!”

In dat woord lag zijn onherroepelijk besluit; het werd zijn veldkreet; en de geestdrift, die zijn hart deed beven, sleepte zijn manschappen mede. Zijn officieren en zijn huzaren vielen hem juichend bij; niemand aarzelde; en terwijl Schill door Napoleon in den ban werd gedaan,

zouden zij met Duitsche trouw den vogelvrijverklaarde volgen op zijn gevaarvolle baan.

Hun jonge harten klopten van moed, hoop en verwachting. Zij achtten den tijd aangebroken, dat de geknechte volken in een edelen toorn zouden oprijzen, om het juk, door den verdrukker op hun vrije schouders gelegd, te verbrijzelen. Zij vertelden elkander van de Tyrolers, die de vaan van den opstand zouden ontplooiën, om zich als één man weer te scharen onder hun wettige regeering, den scepter van Habsburg; zij dachten aan Spanje, waar een woedende guerilla-oorlog de lachende valleien van Andalusië tot een slachtplaats had gemaakt voor de Fransche legers.

Spanje had het voorbeeld gegeven, en Duitschland zou volgen. Dat hoopten die dappere ruiters; dat verwachtten zij.

Maar het Duitsche volk verroerde zich niet, omdat de Oostenrijksche overwinningen uitbleven; het uur, dat de Corsicaan door Gods almachtige hand zou worden neergesmaakt in het slijk, waaruit hij was opgerezen, had nog niet geslagen, en Schills toestand was onmiddellijk meer dan hachelijk.

Hij bezat geen geschut, om vestingen te veroveren; zijn dapperheid brak als de golfslag tegen de sterke muren van Maagdenburg; en niets restte hem, dan in ijlmarschen de Oostzee te bereiken, in de hoop, daar Engelsche schepen te vinden.

Zoo snelde hij dan met zijn getrouwen als het edele wild, door den onbarmhartigen jager vervolgd, naar het Noorden, en met doodsverachting sloeg zich zijn volk door een Fransche krijgsmacht heen, om zich vervolgens in het zwak bevestigde Stralsund te nestelen.

Maar de vijanden zaten Schill op de hielen; zijn 1600 man waren niet bestand tegen de 6000 Nederlanders, die, van geschut voorzien, hen aanvielen. ¹⁾

Kort, woest en vreeselijk was het gevecht in de straten; Schill en zijn helden verdedigden zich met sombere wanhoop tegen het Hollandsche staal, en met eigen hand doodde hij den Nederlandschen generaal Casteret. Maar hij was zelf reeds gekwetst; en door verscheiden kogels doodelijk getroffen, werd hij door Hollandsche jagers afgemaakt.

Zoo snikte Schill zijn heldenleven uit voor de vrijheid van het Duitsche vaderland; het recht ging onder in de stroomen bloeds, die de straten van Stralsund kleurden, en het onrecht triomfeerde.

Het hoofd werd Schill van den romp gesneden, op wijn-geest gezet, en aan een hoogleeraar te Leiden als een curiositeit opgezonden. De hoogleeraar schaamde zich niet, het droeve geschenk te aanvaarden. Na den dood van den hoogleeraar vond het hoofd, dat rusteloos had gewerkt voor de vrijheid van zijn geliefd volk, een plaats in het anatomisch museum der Leidsche Hoogeschool. Eerst in 1837 begonnen de menschen zich te schamen, en werd het hoofd van den held opgezonden naar de stad Brunswijk, waar het een eervolle begrafenis ontving.

Maar we moeten niet te Leiden noch te Brunswijk zijn. Wij hebben de verdere lotgevallen mede te deelen van de kleine krijgsmacht, die in de straten van Stralsund dat einde met verschrikking vond, waarvan hun aanvoerder slechts een maand geleden had gesproken.

Slechts 200 Pruisen ontsnapten; de anderen waren gedood, of krijgsgevangen gemaakt.

Een aantal der krijgsgevangenen werden tot de galeien veroordeeld; de anderen doodgeschoten. Onder deze laatsten waren elf officieren; hun namen herinneren aan de edelste geslachten van Noord-Duitschland; ²⁾ zij werden naar Wesel getransporteerd, en tot den kogel veroordeeld.

Met standvastigen moed, twee aan twee geboeid, gingen zij den dood tegemoet. ³⁾ De kommandant riep: „Vuur!” en tien helden stortten neer, in de heerlijke kracht hunner jonge jaren.

¹⁾ 31 Mei 1809.

²⁾ Hun namen zijn: Twee gebroeders Wedell, Gabain, Keller, Jahn, Flemming, Kessenbringk, Trachenberg, en drie Berlijners: Schmidt, Galle, Felgentreu.

³⁾ 16 September 1809.

Toen ontblootte de laatste zijn borst, en riep met vaste stem: „Gij schiet niet goed — hier klopt het Duitsche hart!” En het Fransche lood doorboorde zijn borst.

Dát was het lot dezer dappere mannen! Er steeg een smartkreet op, toen zij vielen. En Napoleon werd hun moordenaar genoemd.

Doch zooals het bloed der martelaren het zaad is der Kerk, zoo is het bloed der helden het zaad van het Vaderland. Deze mannen waren gevallen voor vrijheid en recht; — vier jaar later luidden van de Duitsche bergen reeds de blijde klokken der vrijheid en der verlossingen. En de daad van Schill en diens helden leeft in de Duitsche liederen voort.

L. P.

„BESCHERMER VAN HET GELOOF.”

De trilogie is thans voltooid.

Miss *Gabrielle Margaret Vere Campbell*, die onder den schuilnaam *Marjorie Bowen* eerst gaf „Ik zal handhaven,” daarna „De Beschermers van het Geloof,” voleindde haar taak dezer dagen met „God and the King!”

Het tweede werk verscheen dit najaar in 't Hollandsch bij den uitgever DAAMEN; het derde kwam in 't Engelsch uit bij de firma METHUEN & CO te Londen en zal stellig het boek worden, waarmee DAAMENS bibliotheek het volgende jaar opent.

In deze trits schildert de bekwame schrijfster het leven en den arbeid van den bekwaamsten, den grootsten der *Oranjes*: den koning-stadhouder Willem III.

„Ik zal handhaven” laat ons hem zien in zijn vernedering, en schetst ons, hoe hij de redder wordt van zijn land en volk. „De Beschermers van het Geloof” maakt ons getuige van de wijze, waarop hij zijn levenstaak verricht gedurende de laatste jaren van den eersten oorlog met Frankrijk. „God and the King” zal ons medevoeren naar Engeland, getuige doen zijn van zijn kroning en hem teekenen als den aanvoerder, als de ziel van de groote coalitie tegen Frankrijk, die eerst ná zijn dood de zege behalen zou.

„De Beschermers van het Geloof” ligt thans voor ons.

Met dezen titel wordt niet, als men licht denken zou, de prins-stadhouder bedoeld, maar de koning van Engeland, die, sinds het Protestantisme daar zegevierde, aldus werd genoemd. Telkens als de schrijfster ons met het Engelsche hof in aanraking brengt, geeft ze ons een diepen indruk van het contrast tusschen den titel, dien *Karel II* droeg, en zijn Fransche gezinde politiek, die het „Geloof” zou ten onder gebracht hebben, in Engeland, in Nederland, straks in geheel Europa, had God het niet genadiglijk verhoed, door Willem III te gebruiken als instrument in Zijn hand om in de dagen van *Jakobus II*, die zich met lijf en ziel aan Frankrijk verkoopen zal, als de ware en echte „Beschermers van het Geloof” op te treden.

Het boek bestaat uit drie deelen.

In het eerste deel zien we, hoe de moeilijkheden zich steeds meer rondom den jongen Prins van Oranje verheffen.

O, zeker! het vaderland is voorloopig uit de hand der Fransen gered.

Na hun ongekenden voorspoed in 1672 kwam de stilstand, de achteruitgang in hun militaire ondernemingen en in '73 hadden ze voorgoed het grondgebied der Republiek verlaten; de oorlog werd thans in de Zuidelijke Nederlanden voortgezet.

Karel II, door zijn volk gedrongen, had in '74 te Westminster vrede gesloten en van dien kant was voorshands geen gevaar te duchten.

Nu werd van maand tot maand het verlangen naar den vrede sterker hier te lande.

De regenten-aristocratie, die in 1672 sidderend gebogen had onder den woesten storm der volkshartstochten en radeloos stond tegenover 's lands ellende, richtte zich weer wat op; de oude strijd tusschen de „Koningen des Lands” en het „Eminente Hoofd” begon opnieuw. Maar om de verloren positiën te herwinnen, dát begrepen 's lands overheden, was vrede onmisbaar.

De machtige koopmansstand, in déze eeuw nog zoo nauw aan de aristocratie verbonden, snakte naar den vrede, om de schade der oorlogsjaren te kunnen goedmaken.

En de „gemeene man,” nu het vaderland was bevrijd en de vijand door de hulpe Gods over de frontieren was teruggedreven, begreep niet, waarom de oorlog nog voortduurde, terwijl toch de Fransche koning zeer aannemelijke voorwaarden

bood en de krijg schatten verslond, die slechts met de grootste moeite konden worden opgebracht.

Tegenover hen allen staat Willem de Eenzame, die den oorlog wil, niet als doel, doch als middel, om zijn levenstaak te volbrengen, de bescherming van het Geloof en de redding van West-Europa uit den forschen greep van het absolutisme.

Een vrede, waarbij Frankrijk staan zou in ongebroken kracht; waarvoor de „bondgenooten” den prijs moeten betalen en die de Republiek doet nederliggen in valsche gerustheid, is hem te duur gekocht. Zijn geniale blik reikt over het Heden heen tot ver in de Toekomst . . . en de historie heeft hem in 't gelijk gesteld. De vrede van '78 is slechts een wapenstilstand geweest, waarbij al het voordeel was aan de zijde van Frankrijk; een nederlaag voor de staatkunde van den Prins; een triomf voor de Fransche politiek.

Van zeer groot gewicht is in deze jaren de houding, die Engeland aannemen zal.

En nu laat de schrijfster ons in het eerste deel zien, hoe *Karel II*, geslingerd tusschen het verlangen naar 't Fransche goud, en de noodzakelijkheid, om op goeden voet te blijven met de Protestantsche natie, valsch spel speelt. Eenerzijds een geheimen bode zendt tot Oranje, om te onderhandelen over een huwelijk met Mary, de dochter van 's konings broeder en opvolger; anderzijds connecties heeft met Frankrijk, welke diametraal staan tegenover elke nauwere verbintenis met het Huis van Oranje. Of liever nog, hoe hij het huwelijk gebruikt als lokaas, om den Prins in de val te brengen en zoo *Lodewijk XIV* te helpen: De onderteekening van den vrede moet beslist gaan vóór die der huwelijksacte.

Willem III zendt echter den bode met een besliste weigering terug; toont hem, volkomen op de hoogte te zijn van de intrigues van het Engelsche hof, en, tegenover de karigheid der Staten onverwachts geholpen door een Joodschen beursvorst te Amsterdam, hervat den krijg.

In het tweede deel zien we *Willem* hoofdzakelijk in Engeland, onderhandelend over zijn huwelijk. *Karel II* houdt er aan vast, dat als huwelijksche voorwaarde de vrede vóór den echt zal gaan. *Willem* blijft onverzettelijk en weet het tenslotte, mee door er op te zinspelen dat hij zich aan het hof van het Parlement en de partij der Whigs zou kunnen stellen, zoover te brengen, dat *Karel* zegt: „Gij zijt een oprechte kerel en gij zult uw vrouw hebben.”

Prinses *Mary*, wien de Prins zoo ongeveer als een bavian is afgeschilderd, brengt haar bruidsdagen weenende door, maar niets helpt haar en ze moet mee over den wijden waterplas, naar het onherbergzame Holland, waarnaar de Prins in het welderige Whitehall het heimwee heeft.

De wittebroodsweken zijn nu juist niet erg gezellig; de omgang tusschen de beide echtgenooten is stroef; zelfs komt het tot een scène, als *Mary* zich een onschuldige uitspatting heeft veroorloofd.

De Prins kan zelfs in de verte niet vermoeden, wat die vrouw eens voor hem zijn zal. Hij heeft haar gehuwd tegen zijn zin. Uit politieke overwegingen. Om zich nader te verbinden met de Protestantsche partij in Engeland; om zodoende zijn invloed te vergroten aan 't hof van zijn oom; om er zoo noodig druk te kunnen oefenen in de goede richting. . . . maar allerminst uit liefde; hij, die haar ternauwernood kende, terwijl hun eerste ontmoeting, bij het blindemans-spel, harerzijds een opzettelijke belediging was, al had ze zich in jeugdige onervarenheid zoover laten brengen.

En onderwijl gaat de historie voort.

De weegschaal blijft hangen tusschen Oorlog en Vrede. Totdat aan 't eind van dit deel de breuk tusschen *Karel* en *Lodewijk* noodzakelijk schijnt, en de Prins in vroolijke verwachting uitroept: „Koning *Karel* zal Frankrijk den oorlog verklaren!”

Het derde deel brengt van verschillende verwickelingen de ontkenning.

't Blijkt voor prinses *Mary* goed te zijn, dat ze uit de Engelsche hoflucht is weggeleid. Ook zij ontkomt niet aan de bekoring, die zijns ondanks van den grooten *Oranje* uitgaat. Den man, voor wien ze eerst bang was; om wiens wil ze nachten lag te schreien bij 't hopenlooze vooruitzicht, voor het leven aan hem verbonden te zullen worden, gaat ze thans achten.

Ze gaat iets voelen voor zijn levenstaak en ze gaat het „groot” achten, iemand die zulk een taak te volvoeren heeft, als vrouw terzijde te mogen staan.

Als dan een harer ooms uit Engeland overkomt en in haar een willig werktuig meent te vinden voor de kronkelvaardige Engelsche politiek, dan staat hij wonderlijk verrast, wanneer deze vrouw blijkt te staan aan de zijde . . . van haar man! Loslippig als hij is, laat hij iets van zijn verbazing aan den Prins zelf merken, en nu begint deze er iets van te vermoeden,